

2011. február 27. - **A román televízió egyik adásában olyan "dokumentumfilmet" nézhettünk, amely alapján nehezen hihető, hogy a bemutatott város néhány évtizeddel korábban magyar település volt.**

A kívülálló semmiképp sem gondolna Kolozsvárra, arra a városra, amely az erdélyi magyar kultúra fellelője volt, ahol az 1941. évi magyar népszámlálás szerint a románok számaránya alig érte el a 8,9 százalékot.

Nem meglepő tehát az, hogy az elmúlt fél évszázadban igyekeztek megváltoztatni a város etnikai jellegét, miközben eltűntek a magyar feliratok, hagyományos magyar utcanévek, megjelentek az újabb kor műemlékei: Mihai Viteazul szobra, Baba Novac, Avram Iancu stb. A kisebbséggé vált őslakos magyarság még annyit sem érdekel, hogy a város nevét évszázados formájában használhassa. Az 1970-es évek végén Kolozsvárt a volt diktátor, Nicolae Ceausescu vezényletével, hatalmas tömeg előtt, győzelmi mámorban keresztelték át, senkit nem érdekelt az őslakos magyarság érzékenysége. A Cluj-Napocára érkező külföldi turistának nincs, honnan tudnia, hogy Kolozsvár magyar város volt, bár története és műemlékei az őshonos magyarság kultúrájához, történelméhez kötődnek. A városismertető kiadványok többsége sem tartalmazza a történelmi magyar város tényszerű, tárgyilagos bemutatását.

Műemlék-ismertetés román módra

Az alábbi történet kis ízelítőt nyújt abból a tudásanyagból, amellyel román nemzetiségű kortársainkat felvértezik Erdély műemlékeinek, múltjának ismeretére. E sorok írója fül- és szemtanúja volt olyan előadásnak, amelyet a Kolozsvár központjában álló Mátyás-szoborcsoport előtt nagyszámú tanuló okítására tartottak. Az idegenvezető-tanár magyarázata szerint Mátyás király, Magyar Balázs, Kinizsi Pál... nem létezett. A gyanútlan tanulók áhítattal nézték a híres Ioan Fadrus-alkotást, a "jeles román személyiségek" szobrait. A magyarázó-ismeretterjesztő előadás ferdítései jellemzőek. A Szent Mihály-templom melletti tér lovas királya tehát nem Mátyás király, hanem "Matei", a magyarok román királya.

A Matei mellett álló hadvezérek: Baba Novac, Pinte Gligor... Az már nem érdekes, hogy e személyek nem lehettek a nagy magyar király kortársai. Bizonyára a helyes, az egészséges életmódnak, táplálkozásnak köszönhetően éltek meg matuzsálemi kort. Sőt, még többet is élhettek volna, ha a kegyetlen magyarok nem teszik be lábukat Erdélybe, a 2600 éves szent román földre. Baba Novac, a balkáni zsoldos katona Mihai havaselyi vajda hadvezére volt, talán

ma is élne, ha Kolozsvár magyar polgárai, eléggé el nem ítélt módon, 1600 táján, megunva a zsoldosok fosztogatásait, a rablásokat, nem végeztették volna ki. Nem csoda, ha az utókor, Kolozsvár új telepesei e román hős tiszteletére a Szabók (más néven Bethlen) bátyja mellett szobrot emeltek.

A másik "kortárs", Mátyás király 1490-ben bekövetkezett halála után mintegy 214 év elteltével jutott hasonló sorsra. Őt, Pinteá Gligort a nagybányai polgárok koncolták fel ugyancsak katonái rablásai és tolvajlásai miatt, bár a betyárok a kurucok oldalán vettek részt a magyar szabadságharcban.

Ezek ismeretében érthető, hogy néhány évvel korábban a 76 százalékban magyar lakosságú Sepsiszentgyörgy magyar vezetésű és még magyar többségű iskolája miért nem vehette fel a Mátyás király nevet, miért ragaszkodtak a román nemzetiségű tanárok a Matei Corvin névhez.

Műemlék-ismertető magyar módra

Miután a fenti gondolatsor végére értem, döbbsentem rá arra, hogy bizony jó lesz a Mátyás-szoborcsoport történelmi valóságnak megfelelő bemutatására is rátérni, hiszen Erdélyben már három-négy olyan nemzedék nőtt fel, amely nem tanulhatta a magyar történelmet. Mivel e témáról egész könyvet lehetne írni, bővebben csak Mátyás király „román” származását, illetve a király moldvabányai „vereségét” ismertetem.

E gyönyörű szoborcsoport – az emlékmű gipszmintája – az 1900-as párizsi világkiállításon aranyérmert nyert, alkotóját nagydíjjal tüntették ki. Hogy a művész mit akart kifejezni, legjobban saját szavai érzékeltetik. Fadrusz Jánosnak a szoborbizottsághoz írt leveléből idézzük: „A kolozsvári Mátyás-szoborban Magyarország fénykorát ábrázolom, amikor a magyar rettegve tisztelt és csodált nemzet volt Európa népei között. Ha a magyar ember szíve elborul, és vigasztalást keres a régmúlt idők fényében és nagyságában, akkor e dicsőségteljes, pazar és világraszóló korszakba bolyong vissza, és ott találja azt a csodás alakot, a magyar nép királyát, Hunyadi Mátyást, aki egyszerű ember tudott lenni az egyszerű emberekkel, de az akkori kor fejedelmei között olyan volt, mint sas a verebek között.”

Maga a szultán, II. Mehmed is így ír: a világon saját magán kívül még csak egy uralkodót ismer el, és pedig a magyarok királyát, Mátyást.

A szoborcsoport fő alakjának, a babérkoszorús magyar királynak neve természetesen Mátyás volt, és soha nem Matei, még a mesékben sem, ahol mindent mondanak róla, de legtöbbször az Igazságos Mátyást emlegetik. A lovát délcegen megülő király alakja erőt sugároz, olyan hadvezért mutat, aki győztesen tér meg a csatákból. A király mellett hűséges hadvezérei állnak. Baloldalt az idős Magyar Balázst láthatjuk, amint sisakját levéve néz fel a királyra, mellette Kinizsi Pál szikár alakja emelkedik. Jobboldalt Szapolyai István tárja szét karját, vállra vetett köpenyben szemléli a győzelmi lobogókat, míg az erdélyi vajda, Báthory István mindkét kezében zászlót tart. A három vértezett harcos alakja a győztes csatából való hazatérést szimbolizálja.

A szobor talapzatát a város főépítésze, Pákey Lajos tervezte, amely önmagában is művészi alkotás. Az emlékmű felavatására 1902. októberében került sor. Az emlékmű talapzatát a magyar címer díszítette, föléje a Mátyás király feliratot vésték. Az 1918. végi, decemberi román

megszállás után a magyar címert eltávolították, 1921-ben a szoborral szemben felállították a capitoliumi farkasszobor másolatát. Néhány évvel később, 1932-ben talapzatára olyan táblát helyeztek el a nagy román történész, Nicolae Iorga szövegével, amelyet a történelemhamisítás iskolapéldájaként lehetne oktatni. Idézem: „A csatában győzedelmes volt, csak saját nemzetétől szenvedett vereséget Moldvabányán, amikor a győzhetetlen Moldva ellen indult.”

Mátyás király származása

A történelmi hamisítás abban áll, hogy Mátyás királyról azt állítják, román nemzetiségű, és hogy Moldvabányán vereséget szenvedett. Mindkét állítást érdemes elemezni.

Mátyás király származását csak a legfontosabb nevekre korlátozva igyekszünk bemutatni. A bemutatást a király anyai ágával kezdem. A Szilágyiak négy nemzedékét név szerint ismerjük, magyar nemesek. Mátyás üknagyapja, Szilágyi Loránd, dédapja, Szilágyi Miklós a harctereken jeleskedő hadvezérek, nagyapja, Szilágyi László boszniai és délvidéki hőstetteiért nyerte el a Temes megyei Horogszeg-kastélyt. Édesanyja Szilágyi Erzsébet. Ezen az ágon tehát nagyítóval sem találunk más nemzetiségűt.

Apai nagyapja Vajk, szintén kardjával szerzett hírnevet és birtokot. A dédapát Serbának (Sarbának) hívták. A 14. század második felében élt, akkor, amikor az 1330-as években Basarab tatár herceg kunokra, a kun vezető rétegre támaszkodva megszervezte a vlachok (a korabeli magyar szóhasználatban az oláhok) államát. E vezető réteg elrománosodása csak a 15. században történt meg. Ennek ismeretében kétséges Mátyás király dédapját egyértelműen románnak nevezni, hisz nagyapja, Vajk neve is török. Rásonyi László professzort idézem: „a kunok jó katonák voltak. A legfényesebb pályát egy Munténiából bevándorolt kenéz család futotta be, melyből Vajk, Zsigmond király udvari vitéze származott. Az említett Vajk vitéz Hunyad várát kapta a királytól, és a Hunyadiak őse lett. A Vajk név István királynak megkeresztelése előtti nevét juttatja eszünkbe. A Vajk nevet a szlávból nem lehet magyarázni. De meg lehet oldani a törökből.”

A román eredet hívei az 1430 táján Milánóban írt levélre (levelekre) hivatkoznak, amelyben Hunyadi Jánost „Oláh Jánosnak” írják. E kijelentés többféleképp értelmezhető. Gondolhatunk arra, hogy Hunyadi Oláhországban, a vazallus magyar tartományban valamilyen címmel, hatáskörrel bírt. Ne feledjük, 1439-ben nevezték ki szörényi bánnak. A Szörényi bánságot, a mai Olténiát a középkorban még Kisoláhországnak is nevezték. Lehetséges az is, a milánói hercegi udvarban a magyar király jeles kapitányáról tudták, hogy havaselvi származású. Azonban e megnevezés a származási helyet jelölte, mert elterjedt szokás volt, hogy a származási hely népességéről neveznek el családokat oláhnak, szásznak, tótnak, rácnak stb. De nem szabad elfelejteni, a 15. század negyedik évtizedében a levélíró nem tudhatja azt, hogy az 1390-es években, amikor Serba fia, Vajk Magyarországra telepedett, a vlach (oláh) állam vezető rétegében még nagy számban voltak kunok, illetve kun származásúak. Az oláh megnevezés tehát nem egyértelműen jelent etnikumot, mert Hunyadi Mátyás dédapja, nagyapja lehetett kun, türk blak, délszláv, elszerbesedett vlach is.

Nem szabad elfeledkezni a származtatással kapcsolatos többi lehetséges forrásról sem. A híres nyomdász, Heltai Gáspár az 1557-ben kinyomtatott, Chronica az magyaroknak dolgairól című

históriájában Mátyás apját, Hunyadi Jánost a magyar király törvénytelen gyermekének mondja. Ő úgy tudja, hogy Zsigmond beleszeretett egy Morzsina nevű nemes család lányába, és e frigy eredményeképp született Hunyadi János. A király az áldott állapotba került leányt férjhez adta Serba fiához, Vajkhoz. E származtatással megmagyarázható a Hunyadi család gyors felemelkedése, Hunyadi János példátlan karrierje.

Bonfini, a király olasz krónikása a hollós címer alapján Mátyás származását a római Corvinusokig vezeti vissza. Egy másik elképzelés szerint Hunyadi János édesanyja a bizánci császári család tagja volt. Mátyás egyik levelében a török szultánt, II. Mehmedet rokonának, azaz egyazon vérből származónak nevezi. A királyi udvarba menekült Dzsem török trónkövetelőről azt mondja a pápai követnek, hogy rokona, mert a görög nagyanyja nővérének a fia. Eszerint II. Murát és II. Mehmed szultánok anyai ágon Mátyás rokonai.

Egy biztos, Hunyadi János Magyarország kormányzójaként a magyar történelem egyik legnagyobb birtokkal és hadsereggel rendelkező római katolikus főura volt. Fia, Mátyás, a Szilágyiak hadvezéreket adó családjából is származva, Szilágyi Erzsébet nevelésében, magyar anyanyelvű és kultúrájú, márpedig az etnikai hovatartozás kérdése mindig a nyelvi és kulturális hatások függvénye.

A király származásának ilyen részletes elemzésére azért volt szükség, mert még a magyar történészek is gondolkodás nélkül elfogadják Mátyás havaselyi román származását, miközben egy szót sem szólnak a Szilágyi-ág hadvezéreiből, illetve a származással kapcsolatos más történeti forrásokról. Akarva-akaratlan lehetőséget teremtenek a nacionalista román történetírásnak arra, hogy Hunyadi Jánosból lancu de Hunedoarát és Mátyásból Mateit „faragjanak”. Nem véletlen a Mátyás-szoborcsoport talapzatán olvasható szöveg, mely szerint Mátyás a saját nemzete, „a román” ellen harcolt.

A moldvai hadjárat

Az 1467-es csatát azért kell bővebben bemutatni, mert akárcsak Mátyás származásával kapcsolatban, még magyar történelmi kiadványokban is találunk olyat, hogy Mátyás király vereségét emlegetik. Ennek történelmi gyökere csupán annyi, hogy az 1460-as években Mátyás-ellenes összeesküvést szerveztek, s a lázadók, az elégedetlenkedők felbujtója Moldva vajdája, Stefan, így érthető módon igyekeztek a királyt befeketíteni.

Miután Mátyás király 1467-ben a királyi hadak élén felszámolta az erdélyi lázadást, elhatározta, hogy megbünteti az örök hűbéres és lengyelbarát Stefan cel Marét is. Bár késő ősz volt, Mátyás elrendelte a hadjárat megindítását. A király hadereje 12 000 főnyi elit hadtestből állt, és ennek vezetésére több tapasztalt hadvezért állított. A kor jeles, csatákban edzett hadvezérei, Giskra János, Magyar Balázs és Kinizsi Pál irányítják e sereget.

A Szebenből kiinduló haderő 1467. november 2-án Segesváron pihent meg, majd november 6-án, Erdővidék központját érintve, a barcasági Földvár irányába haladt. November közepe táján átkeltek az Ojtozi-szoroson. A tehetséges moldvai vajda azonban időben értesült Mátyás hadi készülődéseiről, és segítséget kért IV. Kázmér lengyel királytól. Bevágatta és eltorlaszoltatta a Keleti-Kárpátok szorosait. Ezek az intézkedések azonban nem tudták

meggátolni a magyar király hadának előrenyomulását, mert a magyar csapatok elhamvasztották a fatorlaszokat, és szétverték a lengyel lovas alakulatokat. Mivel Stefan cel Mare seregei csupán könnyűfegyverzetű lovasokból és gyalogosokból álltak, nem merte vállalni a csatát a kitűnően felszerelt és kiképzett magyar hadsereggel szemben, amelyben a lovasság nagy része páncélos vagy félnehéz volt. Ebben az előnytelen katonai helyzetben a moldvai hadi taktika csak a cselvetés, a portyázás és a felperzselt föld stratégiája lehetett.

Mátyás serege az Ojtozi-szoroson kelt át, már november 19-én elfoglalta Tatrosvásárhelyt vagy Tatárosmezővárost (Tirgu Trotus), november 26-án Bákót (Bacau), majd a Szeret folyó völgyében haladt előre Szucsáva (Suceava) főváros felé. November 29-én már a jól megerősített Románvásárhelyt foglalták el. Itt tartották az első hosszabb pihenőt. Ez idő alatt a vajda, Stefan több tárgyalást kezdeményezett, de a király és tanácsadói nem hittek a vajda szóbeli ígéreteinek. A magyar királyi had december 6-án ellenállás nélkül folytatta útját. December 13-án már megszállta Moldvabányát. E római katolikus püspöki székhellyel büszkélkedő városkában, amelynek katedrálisát még 1410-ben építették, vert szállást a király. A főemberek, az udvari bandérium és a főtiszték katonai kíséretei kaptak helyet a város centrumában, míg a hadsereg a városon kívül táborozott, mert nem tartottak semmilyen meglepetésszerű támadástól.

A vajda követei itt is felkeresték a királyt, de megegyezésre ekkor sem kerülhetett sor, mert a követségnek nem ez volt a feladata, hanem a kémkedés, a királyi sereg stratégiai helyzetének megfigyelése, valamint a közelgő moldvai orvtámadás gyanújának elterelése. Ez bevált, a király és főemberei, valamint az egész magyar sereg békésen készült vacsorázni és lepihenni, nem gondoskodtak még az őrségállításról sem, miközben a vajdai sereg óvatosan körülvette a várost, a tábori poggyászt és a lovakat, a szekereket a közeli Somuz és Moldva folyók erdeiben hagyva. Lévén, hogy a városközpontot szászok és magyarok lakták, a támadók számára nem okozhatott különösebb gondot a város felgyújtása. Egyszerre több oldalról kezdték a gyújtogatást. Amikor Mátyás értesült a támadásról, már nem lehetett alaposan megszervezni a védelmet, nem lehetett sánccal, szekérvárral körülvenni a szétszórt táborozókat, és egységes irányítás alá helyezni a sereget. A piactér és a város központjának védelmét maga a király irányította. Hamarosan két nyíllövés és egy dárdaszúrás éri, vérzik, de nem teszi le a fegyvert. Körülötte mindössze kétszáz veterán zsoldos, a királyi bandérium és a főemberek tömörülnek. A védelemben kitűnt a máramarosiak egy csoportja. Később az egyik vitézt köznemesi birtokkal jutalmazták.

Csak négyórás küzdelemben sikerült legyőzni az orvul támadókat. Stefan cel Mare is fogságba esett, de az egyik erdélyi hadnagy futni engedte az őrizetére bízott vajdát. A szemtanú, Janus Pannonius leírása szerint a moldvabányai csatában tizenegyezer moldvai és négyezer magyar vesztette életét. E csatát kétségkívül Mátyás király nyerte meg. Győzött, de sebesülései, a tél érkezése miatt, távol az utánpótlás lehetőségétől kénytelen volt hazaindulni. Seregének háromnapi pihenőt engedélyezett, majd december 16-án elrendelte a hazatérést. Erdélyben a Gyergyó-Brassó vonalon haladt a nagy barcasági szász városba, Brassóba, ahol lehetőség nyílt a sebesültek ápolására.

A győzelem jelképeit, az aranyozott hadi lobogókat, a moldvai jelvényeket, a fegyvereket a budavári Boldogasszony-templomban helyezték el. Új hadjáratra, Moldva elleni háborúra már

nem került sor, mert Stefan cel Mare követei a magyar királyi székhelyen vazallusi esküt tettek, elfogadták Mátyást hűbéruruknak.

Tábla a történelemhamisítás szolgálatában

E történelmi tények alapján az olvasót nem kell meggyőzni arról, hogy a moldvabányai nagy moldvai győzelem mennyire tekinthető „román” győzelemnek, mennyire jogos a Mátyás király szobrának talapzatán éktelenkedő tábla, illetve hogy milyen szintű a történelemhamisítás. Mindazok, akik sérelmezik a szoborcsoporton elhelyezett, a legyőzött Moldvát jelképező zászlót, megnyugodhatnak tehát. 1940-ben, amikor Észak-Erdélyt visszaadták Magyarországnak, természetesen, nemcsak az etruszk (római?) farkast távolították el, de a hazug propagandaszöveget is, visszaállítva a Fadrusz-szoborcsoport eredeti állapotát. Pár év múlva, 1945-ben, amikor a szovjet hadsereg megszállta Kolozsvárt, a front mögötti hátszág nyugalmanak biztosítására a szovjet hatóságok a magyar Mátyás király felirat helyébe a latin nyelvű Mathias rexit helyezték. 1992. december elsején Gheorghe Funar magyarellenes kolozsvári polgármester a Mathias rex felirat alá felterítette az 1932-es táblát. Így adódott az a helyzet, hogy a fiatal nemzedék e tábla felirata alapján immár tizennyolc éve ismét olvashatott a saját, azaz a román nemzete ellen támadó Mateiről. **Kádár Gyula** - Háromszék